

11

1939-ųjų balandis

Bormanas pasilenkė ir vėl pripildė mano taurelę.

– Man būtų labiau patikę matyti bavarą. Vadas mano, kad bavarai geriau susigauoda reikaluose, vykstančiuose ant šio kalno. O jūs, man regis, esate eilinis prūsų šiknius, bet jūs mano tipo šiknius. Man patinka žmogus iš kūno ir kraujo. Jūs nepanašus į tuos albinosus gestapininkus, kuriuos Heidrichas ir Himleris išaugina ant lėkštelės kokioje nors suknistoje mokslinėje laboratorijoje. Tai reiškia, kad šis darbas jūsų. Veiksime pagal mano įgaliojimus. Bent jau kol susimsite.

Jis pripylė sklidiną taurelę, aš palaukiau, kol trauktinė nusišтовės, nes būtent tokią mėgstu gerti, o tada mėginau apsimesti, kad priėmiau Bormano žodžius kaip komplimentą.

– Bet kuriuo atveju, kai viskas baigsis ir būsite sugavę tą velnio išperą, to niekada nebuvo, girdite? To dar betrukė, kad Vokietijos žmonės imtų manyti, jog saugumas čia toks palaidas, kad bet kas gali panorėjęs atpėdinti iš Berchtesgadeno ir pykstelėti į mūsų mylimą Vadą prie jo namų durų. Todėl pasirašysite konfidencialumo susitarimą ir dėl nieko nesiginčysite.

Bormanas linktelėjo šalia stovinčiam vyrui, kuris ištraukė atspausdinto popieriaus lapą su parkeriu ir padėjo priešais mane. Greitai permečiau jį akimis.

– O kas čia? – paklausiau? – Šeimos nariai?

– Tai, kas parašyta, – atsakė Bormanas.

– Aš neturiu šeimos narių.

– Neturite žmonos?

– Nebeturiu.

– Tada įrašykite savo merginą, – Bormanas nemaloniai nusi-viepė. – Arba kokio nors kito jums svarbaus asmens pavardę ir adresą tam atvejui, jei viską sumautumėte arba sugalvotumėt pražioti žabtus ir mums tektų pagrasinti, kad per jus nukentės kas nors kitas.

Jis viską išdėstė taip, tarsi tokia procedūra būtų savaime su-prantamas dalykas – kad valstybė taip elgiasi su policininku, jei šis nesugebėjo sučiupti žudiko. Akimirką pasvarstęs, įrašiau Hildegardos Šteininger vardą ir jos adresą Berlyne, Lepsijaus gatvėje. Jau praėjo pusmetis nuo tada, kai ji buvo mano mergi-na, ir neapsidžiaugiau sužinojęs, kad susitikinėja su kitu – kaž-kokiu išsiblizginusiu SS majoru. Man tai visai nepatiko, tad, ko gero, man bus nuspjaut, jei Bormanui šaus į galvą nubauti ją dėl mano prasižengimų. Žinau, kad toks mano poelgis smulk-meniškas, net kerštingas, ir man jis nekėlė pasididžiavimo. Tačiau vis vien įrašiau jos vardą. Kartais tikra meilė ateina pasi-dabinusi juodais kaspinais.

– Taigi, kai viską išsiaiškinome, – tarė Bormanas, – eikime prie priežasties, kodėl jūs buvote atgabentas čia net iš paties Berlyno.

– Klausausi ištempęs ausis, pone.

Šią akimirką padavėjas esesininkas grįžo į kambarį, nešinas padėklų su valgiu ir kava, už kurią buvau ypač dėkingas, mat krėslas buvo neišpasakytai patogus ir man merkėsi akys.

– Šįryt aštuntą valandą per pusryčius Berghofe įvyko susi-tikimas. Tai paties Vado namas. Jis yra šalia mano namo, ma-niškis – vos kelis metrus žemiau. To susitikimo dalyviai dau-giausia buvo architektai, inžinieriai ir valstybės tarnautojai, o jo tikslas – apsvarstyti, kokius patobulinimus būtų galima atlikti

Berghofe ir Oberzalberge Vado patogumui, džiaugsmui ir saugumui. Mano manymu, ten galėjo būti apie dešimt ar penkiolika žmonių. Gal ir daugiau. Apie devintą valandą šie žmonės išėjo į terasą, iš kurios atsiveria vaizdas į visą teritoriją. Penkiolika minučių po devintos vienas šių žmonių, daktaras Karlas Fleksas, sukniubo terasoje, iš žaizdos galvoje plūdo kraujas. Kažkas į jį šovė, greičiausiai iš graižtvinio šautuvo, ir jis mirė vietoje. Daugiau niekas nebuvo sužeistas ir keista, kad niekas tarsio nieko negirdėjo. Vos tik nustatė, kad jis buvo pašautas, RSD pareigūnai ištuštino pastatą ir nedelsdami iššukavo miškus ir kalno šlaitus, nuo kurių tiesiai matoma Berghofo terasa. Tačiau kol kas nerasta jokių žudiko pėdsakų. Galite tuo patikėti? Pilna SS ir RSD pajėgų, ir niekas neranda už ko užsikabinti.

Aš linktelėjau ir toliau valgiau dešrelę, ji buvo labai skani.

– Nereikia nė sakyti, kokia rimta yra padėtis, – tęsė Bormanas. – Tačiau nemanau, kad tai kaip nors susiję su Vadu, apie kurio judėjimą šiandien ir vakar buvo plačiai nušviesta laikraščiuose. Vis dėlto, kol žudikas nesulaikytas, Hitleriui bus neįmanoma nė artintis prie tos terasos. Ir kaip jūs, be abejo, žinote, balandžio dvidešimtą jam sukanka penkiasdešimt metų. Jis visada atvyksta į Oberzalbergą per savo gimtadienį arba iškart po jo. Šie metai nebus išimtis. O tai reiškia, kad turite septynias dienas šiam nusikaltimui išaiškinti. Girdite? Žudiką privatu sugauti iki balandžio dvidešimtos, nes aš tikrai nenoriu būti tas, kuris pasakys, kad jam negalima išeiti į lauką, mes žudikas tebėra laisvėje.

Aš sukirtau dešrelę, nusišluosčiau garstyčių likučius ir linktelėjau.

– Padarysiu viską, ką moku geriausiai, – tvirtai pasakiau. – Galite būti ramus.

– Man nereikia geriausiai, – užrėkė Bormanas – Man reikia geriau negu geriausiai, kad ir ką reikštų ta šūdo krūva. Čia jums ne Berlynas, čia Oberzalbergas. Tai, ką mokate geriausiai, gal ir tinka tam žydui Heidrichui, bet dabar dirbate man, o tai tas

pats, kaip dirbti Adolfui Hitleriui. Aišku? Noriu, kad iki mėnesio pabaigos to žmogaus galva atsidurtų po budelio kirviu.

– Taip, pone, – aš vėl linktelėjau. Turint reikalų su Bormanu, geriausia reakcija buvo tylus linkčiojimas. – Duodu žodį, kad atiduosiu šiam reikalui visas jėgas. Būkite ramus, pone, aš jį sučiupsiu.

– Čia jau geriau, – atsakė Bormanas.

– Pirmas dalykas, ką padarysiu ryte, – pridūriau, tramdydamas žiovulį, – tai iškart imsiuosi reikalo.

– Eikit šikt! – užbliovė Bormanas, tvodamas kumščiu per stalą. Mano baltas porceliano puodelis šoktelėjo nuo monograma papuoštos mėlynos lėkštelės, tarsi Kėlštainą būtų užgriuvusi sniego lavina. – Imsitės tuoj pat. Dėl to ir esate čia. Kiekviena valanda, per kurią nesugauname to kiaulės, jau yra prarasta valanda, – Bormanas ėmė dairytis padavėjo, o tada atsisuko į vieną prie stalo sėdinčių vyrų. – Atneškite šiam žmogui dar karštos kavos. Dar geriau, duokite jam pervitino²⁸. Kad akys neliptų.

Bormano įsakymo objektas įsikišo ranką į švarko kišenę, ištraukė mažytę žvilgančią mėlynai baltos spalvos tūbelę ir padavė man. Dirstelėjęs į ją, pamačiau tik gamintojo vardą – „Temmler“, o tai buvo Berlyno farmacijos bendrovė.

– Kas čia? – paklausiau.

– Čia mes šitą vadiname Hermano Temlerio stebuklinguoju gėrimu, – atsakė Bormanas. – Vokiška kokakola. Padeda Oberzalcburgo darbo jėgai neatsilikti nuo statybų grafiko. Matote, jiems leidžiama dirbti tik tada, kai Hitlerio čia nėra, – kad nedrumstų jam ramybės, – o tai reiškia, kad kai jis būna išvykęs, jiems tenka dirbti dvigubai ilgiau ir dvigubai sunkiau. Tada šitas daiktas padeda. Geringas jau svarsto, ar nereikėtų jo duoti bombonešių įguloms, budrumui palaikyti. Išgerkite dvi su kava. Pamatysite, saliuotosite kaip tikras naxis. Nes dabar atrodėte

²⁸ Metamfetaminas.

šūdinai. Žinau, kad kelionė buvo ilga ir esate pavargęs, bet čia to negana, Giunteri. Kitą kartą aš asmeniškai išspardysiu jums subinę.

Nesmagiai prarijau dvi tabletes ir atsiprašiau, bet jis, aišku, buvo teisus: aš visada saliutuodavau kažkaip vangiai. Štai ką reiškia nebūti nacių.

– Ar Berghofe anksčiau pasitaikė šaudymo incidentų?

Bormanas žvilgtelėjo į vyrą, vilkintį SS pulkininko uniformą.

– Kaip ten yra, Ratenhuberi?

Pulkininkas linktelėjo.

– Buvo vienas incidentas, maždaug prieš pusmetį. Toks šveicaras vardu Morisas Bavo²⁹ atvyko čia, ketindamas nušauti Vada. Tačiau paskutinę akimirką atsiskė ketinimo ir paspruko. Galop buvo sulaikytas prancūzų policijos, ši perdavė jį mums. Dabar Berlyno kalėjime laukia teismo ir mirties bausmės.

Tačiau Bormanas purtė galvą.

– Tai nė iš tolo nepriminė rimto ketinimo, – paniekinamai iškošė jis, o tada pažvelgė į mane. – Pulkininkas Ratenhuberis vadovauja RSD, o jų pareiga – saugoti Vado asmenį, kad ir kur jis būtų. Bent jau teoriškai. Tiesą sakant, Bavo buvo ginkluotas tik pistoletu, ne šautuvu. Ir ketino nušauti Hitlerį, kai šis nusileis į savo keliuko apačią pasilabinti su sveikintojais. Tačiau Bavo išsigando. Todėl, mano manymu, pone Giunteri, paprastas atsakymas į jūsų klausimą yra „ne“. Tai pirmas kartas, kai šiose apylinkėse kažkas į kažką paleido šūvį. Anksčiau nieko panašaus nebuvo nutikę. Tai darni bendruomenė. Čia ne Berlynas. Čia ne Hamburgas. Berchtesgadenas ir Oberzalbergas yra taiki kaimo idilė, kurioje viešpatauja tikros šeimos vertybės ir stiprus moralės jausmas. Štai kodėl Vadui visada patikdavo čia svečiuotis.

– Gerai. Papasakokite šiek tiek daugiau apie negyvėlį. Ar jis turėjo kokių nors žinomų priešų?

²⁹ Maurice Bavaud (1916–1941) – teologijos studentas iš Šveicarijos, 1938 m. surengęs nepavykusį pasikėsinimą į Hitlerį.

– Fleksas? – Bormanas papurtē galvā. – Jo viršininkas buvo Brunas Šenkas, vienas patikimiausiu mano žmoniū kalnuose. Abu vyrai dirbo Berlyno bendrovėje „Polensky & Zöllner“, kuri vykdo daugumą statybos darbu Oberzalberge ir Berchtesgadene. Karlas Fleksas nepriklausē RSD ar politinei partijai, jis buvo inžinierius statybininkas. Darbštus ir visų mėgstamas tarnautojas, gyveno čia jau kelerius metus.

– Gal buvo tokių, kurie nesižavėjo juo taip, kaip jūs, pone, – kol Bormanas gaivelėjosi nuo mano dūrio, aš mikliai pridėjau dar porą smūgių į korpusą. – Pavyzdžiui, tas, kuris jį nušovė. Bet gal į tai buvo įsivėlęs ne vienas žmogus. Norint įveikti visus apsaugos postus, tikrai reikėjo planuoti ir organizuoti. Dėl to gali būti, kad turime reikalo su sąmokslu.

Bent kartą Bormanas tylėjo, mat svarstė mintyse mano iškel-tą versiją. O aš tikėjaisi, kad man pavyko sugadinti jo jaukiaū arbatos namelio idėją su monogramomis išrašytu porcelianu ir prabangiais gobelenais. Kiek kainavo šios nacistinės bepro-tybės statybos? Turbūt milijonus. Pinigus, kuriuos būtų buvę galima išleisti kur kas svarbesniems dalykams negu pamišelio, kurio valdžioje atsidūrē Vokietija, ištaigai.

– O kaip liudininkų parodymai? – paklausiau. – Ar jie buvo užfiksuoti?

– Liepiu padaryti jums kopijas, – pasakē Heglis. – Originalai jau išsiųsti į Berlyną. SS reichsfiurerio nuožiūrai. Jis asmeniškai domisi šia byla.

– Norėsiu viską perskaityti. O kur kūnas? Man reikēs jį ap-žiūrėti.

– Vietinėje ligoninėje, – tarē Ratenhuberis. – Berchtesgadene.

– Žinoma, teks atlikti skrodimą, – pridūriau. – Su nuotrauko-mis. Kuo greičiau, tuo geriau.

– Tas žmogus buvo nušautas, – pasakē Bormanas. – Juk tai akivaizdu. Ką dar galētų parodyti skrodimas?

– Dalykas, net ir būdamas akivaizdus, gali likti nežinomas. Kitaip tariant, niekas taip gerai neišslysta iš akių, kaip tai, ką

laikome akivaizdžiu. Tai tik filosofija, pone. Niekas nėra akivaizdu, kol tampa akivaizdu. Todėl man teks dar kartą pareikalausti skrodimo, kitaip negalėsiu deramai atlikti savo darbo. Ar toje ligoninėje yra gydytojas, kuris galėtų atlikti tokią procedūrą?

– Abejoju, – atsakė Ratenhuberis. – Tas Ditrichas Ekartas gali prižiūrėti gyvuosius, bet rūpintis numirėliais nesugeba.

– Nesvarbu, – atsakiau. – Siūlau pasikviesti daktarą Valdemarą Vaimaną iš Berlyno. Atvirai kalbant, jis yra geriausias iš turimų. O iš to, ką papasakojote, neįsivaizduoju, kad tirdami tokią bylą pasitenkintume kuo nors prastesniu.

– Apie tai negali būti nė kalbos, – pareiškė Bormanas. – Kaip jau sakiau, aš noriu visiško konfidencialumo. Nepasitikiu gydytojais iš Berlyno. Paprašysiu kurio nors iš Vado asmeninių gydytojų atlikti skrodimą. Daktaras Karlas Brandtas. Jis tikrai tiks tokiam uždaviniui. Jei tikrai manote, kad to reikia.

– Manau. Aš ir pats turėsiu dalyvauti, savaime aišku.

Akimirką nutilau, tarsi paskendęs mintyse, bet iš tiesų norėjau įvertinti pervitino poveikį mano būsenai. Jaučiausi budresnis ir žvalsesnis, taip pat ir drąsesnis – toks drąsus, kad imčiau iniciatyvą į savo rankas ir pradėčiau kelti reikalavimus. Ne tik Bormanas gali atrodyti taip, tarsi žino, ko nori.

– Taip pat norėčiau šįvakar apžiūrėti nusikaltimo vietą. Tad verčiau parūpinkite lankinių lempų ir matavimo juostą. Ir norėsiu pasikalbėti su kiekvienu, kuris šįryt buvo terasoje. Iškart, kai tik bus patogiu. Be to, man reikės darbo kabineto su stalu ir dviem telefonais. Užrakinamos spintelės byloms. Automobilio ir budinčio vairuotojo. Galimybės išsivirti kavos. Didelio vietovės žemėlapis. Ilgo kaiščio – kuo ilgesnis, tuo geriau. Fotoaparato. „Leica III a“ su 50 milimetrų F2 įtraukiamu „Summar“ objektyvu bus kaip tik. Keleto ritinėlių nespalvotos fotojuostelės – kuo mažesnio jautrumo šviesai, tuo geriau. Tik ne spalvotos. Per ilgai trunka ryškinimas.

– O kam jums fotoaparatas? – nustebo Bormanas.

– Kai daktaras Fleksas buvo nušautas, terasoje buvo daugiau kaip dešimt liudininkų, tad man pravers ne tik jų pavardės, bet ir atvaizdai, – jaučiau, kaip narkotikai plūsta po visą kūną. Staiga iš tiesų panorau surasti ir sučiupti tą Berghofo žudiką ir gal nurauti jam galvą. – Ir dar man reiks daug cigarečių. Gaila, tačiau be jų negaliu dirbti. Cigaretės man padeda mąstyti. Labai gerbiu draudimą rūkyti ten, kur galėtų būti Vadas, todėl aš, be abejo, rūkysiu lauke. Ko dar? Taip, ir žieminių batų. Deja, atvykau čia avėdamas tik pusbačius, o man turbūt teks pasi-vaikščioti po sniegą. Malonėkite keturiasdešimt trečio dydžio. Ir paltą. Mirštu iš šalčio.

– Labai gerai, – tarė Bormanas, – bet prieš išvažiuojant norėsiu gauti visas nuotraukas ir negatyvus.

– Žinoma.

– Susisiekite su Arturu Kanenbergu Berghofe, – paliepė Bormanas šalia jo sėdinčiam vyriškiui. – Perduokite, kad komisarui Giunteriui reikės vieno iš svečių kambarių jo biurui. Canderi? Hegli? Pasirūpinkite, kad jis gautų viską, ko pageidauja. Kaspe-
li? Aprodykite jam Berghofo terasą.

Bormanas atsistojo, tai visiems buvo ženklas pasekti jo pavyzdžiu. Išskyrus mane. Aš dar ilgai likau sėdėti savo krėse tarsi paskendęs mintyse, bet aišku, kad tai tebuvo paikas įžūlumas, savotiškas atpildas už jo storžievišką elgesį. Aš jau nekenčiau Martino Bormano taip, kaip ir kiekvieno nacio, įskaitant Heidrichą ir Gebelsą. Net ir geriausiame žmoguje yra kruopelytė blogio, bet galbūt blogiausiame jo yra truputėlį daugiau.